

interview

Gedichten die zoemen en verhalen in bonbonformaat

Hans en Monique Hagen

Hans en Monique Hagen vormen een bijzonder schrijversduo. Samen schreven ze onder andere poëziebundels voor jonge kinderen, prentenboeken, een paardenboek en het Gouden Boekje *In het sprookjesbos* dat in december bij uitgeverij Rubinstein verschijnt. Hans Hagen zelf schreef in totaal al 48 kinderboeken. Heel bekend is de Jubelientje-reeks, die zelfs haar eigen site heeft.

Tekst: Ingeborg Hendriks Foto's: Pieter Pennings

Ik praat met Hans en Monique in hun lichte keuken met uitzicht op de zonnovergoten tuin. Het is voor de Hagens een bijzondere dag, want het is de verjaardag van hun hond Wooley. Wooley is inmiddels een beetje beroemd, want hij stond model voor Woepie uit het laatste Jubelientje-boek. Even later zie ik de beroemdheid in levende lijve. Als hij komt binnendribbelen, krijgt hij een verjaardagsknuffel van Monique.

Hoe ziet voor jullie een gemiddelde dag eruit?

Monique: "Een gemiddelde dag bestaat voor ons eigenlijk niet. Het is deze week kinderboekenweek, dus we gaan nu veel naar scholen en boekhandels en we spelen de voorstelling *Ik zoek een seizoen*, een voorstelling met liedjes, gedichten en verhalen. Maar in vergelijking met vorig jaar, toen Hans het kinderboekenweekgeschenk *Vlammen had geschreven*, is het nu betrekkelijk rustig." Dat blijkt als Hans even later vertelt dat hij die middag nog tijd heeft om te gaan paardrijden. "Maar dat is ook werkijd," lacht hij, "ik ben me namelijk aan het voorbereiden op een boek dat speelt in de Spaanse Pyreneeën, en in dat boek spelen paarden een belangrijke rol."

Ik heb gelezen dat jullie heel lang kunnen discussiëren over een tekst. Hoe gaat zo'n gesprek?

"Nou, dat gaat er soms hard aan toe," lacht Hans. Monique: "Omdat je elkaar goed kent, kun je alle formaliteiten overslaan en heel direct zeggen wat je ervan vindt. En dan begint het argumenteren." "Aan één gedicht zijn we soms avonden lang aan het schaven," vertelt Hans. "Soms blijft een gedicht ook lange tijd liggen voordat we er mee verdergaan." Monique laat een stapje zien met twaalf versies van het gedicht *Druppeltjes verdriet*. Bij elke versie staan krabbels in het handschrift van Hans en Monique. Langzaam zie je het gedicht uitgroeien van een vrij letterlijke tekst tot een echt gedicht met verrassende

woordspelingen als 'druppeltjes verdriet' en 'tranen rood van bloed'. "Een gedicht moet altijd iets verrassends hebben," zegt Hans, "en tegelijkertijd je mond uitrollen alsof het er altijd al was. Soms zijn daar dus twaalf versies voor nodig."

Hebben jullie ieder een eigen stijl?

Hans: "Niet zozeer een eigen stijl, als wel een persoonlijke benadering. Monique heeft meer ideeën. Zij werkt heel associatief, terwijl ik meer bezig ben met de vorm." Monique: "Ja, Hans ziet vaak goed hoe een gedicht krachtiger wordt door zinnen op een bepaald punt af te breken, woorden weg te laten of bepaalde woorden om te draaien. Door hem heb ik geleerd om minder wollig te schrijven." Hans: "We zijn goed aan elkaar gewaagd. Als we werken aan een gezamenlijke bundel, kaatsen we de bal net zo lang heen en weer tot we een gedicht allebei mooi vinden." Monique leest ook mee als hij zijn eigen boeken schrijft, vertelt Hans. "Mo-

Druppeltjes verdriet

soms
val ik hard
dan huilt mijn knie
tranen rood van bloed
en uit mijn ogen
druppeltjes verdriet
soms
val ik zacht
dan hail ik niet

Zonnebloemenzee

zonnebloemen draaien
met de zon mee
van vroege tot laat
met de zon mee
tot hij ondergaat

's nachts
draaien zonnebloemen
langzaam
niet slag
's nachts
draaien zonnebloemen
zachtjes terug

tot de zon komt
met de zon mee
zonnebloemenzee

Onzichtbaar

een zucht is onzichtbaar
net als de wind
de nacht is onzichtbaar
als de dag begint
onzichtbaar zijn de dingen
die ik kwijt ben
die ik nooit meer vind
maar
met mijn ogen dicht
zie ik alles wat mijn hoofd verzint

Monique is mijn meest kritische lezer. Ik houd haar opmerkingen in mijn achterhoofd. Als de redacteur van de uitgeverij dan dezelfde kritiek heeft, ja dan ga ik overstap." Monique lachend: "Ik denk dat jij bij het schrijven soms vooraf al weet: dat gaat Monique niet leuk vinden!" Hans: "Ja, ik ben soms directer, ga schokkende beelden niet uit de weg. Als voorbeeld noemt hij een fragment uit zijn boek *Verlocht* over kinderen die worden ingezet als jockeys voor kameelraces. Hierin wordt beschreven dat een jongetje tijdens het rijden van zijn zadel schuift en onder de kameel komt te hangen. Er staat dan zoiets als: 'Telkens als de hoeven van de kameel hem raken, stuitende zijn hoofd weg.' Monique ziet dan liever dat ik het zachter opschrijf: dat het jongetje maar één keer geraakt wordt bijvoorbeeld en dan nog het liefst bijna per ongeluk."

Wat is jullie favoriete gedicht uit de bundels die jullie samen hebben geschreven?

Voor Hans is dat het gedicht *Zonnebloemenzee*. "Dat gedicht is mooi van klank en ritme. Het zoemt en het zingt. Het is bijna een bezwering." Monique noemt het gedicht *Onzichtbaar*. "Dat gedicht roept zo veel op. Het past bij verschillende gemoedstoestanden." Monique verzucht dat ze het eigenlijk heel moeilijk vindt om één favoriet gedicht te kiezen. "Dat vind ik een beetje oneerlijk ten opzichte van de andere gedichten. Elk gedicht zie ik als een bonbonnetje dat een heel verhaal oproept."

Kunnen jullie iets vertellen over hoe een gedicht ontstaat?

Hans: "Vaak begint het met losse flarden, een zin die ineens bij

je opkomt. Toen we een keer in Catania waren om scholen te bezoeken, werden we 's middags heel vroeg opgehaald, en ik zag de maan een vingerlid in de nee. Ik heb toen opgeschreven: 'Als de nacht niet meer zo maai is, en de maan een graadvis.' Later hebben we die zinnen bewerkt tot 'Als de nacht met meer en oud is, en mijn bed met meer zo komd is' de beginregels van het gedicht *Ik droom*. De oorspronkelijke zin heb ik later weer gebruikt in *Vlammen*, het kinderboekkenmerk geschenk van 2008." Monique: "Vaak begint een gedicht ook met een gekke vraag. Als ik dan tijdens het handzagen twee witte paarden bij elkaar zie staan, denk ik: 'Weet een wit paard dat hij wit is?' Hans: "Soms is de vraag zelf al een gedicht, bijvoorbeeld in het gedicht *Water*: 'Komen / alle druppels / van de regen / elkaar tegen / als ze later / samen water / zijn in zee.' 'We schrijven vaak allerlei losse fragmenten op een klafblaadje. Als we dan met een nieuw boek willen beginnen, bekijken we wat we in de loop der tijd verzameld hebben. Dan hebben we soms al een half boek."

Verspreiding lijkt een grote rol te spelen bij het kiezen. Ik leg Hans en Monique daarom een uitdrukking van Howard Bax Haring voor:

"Verspreiding vormt het allereerste aandragingspunt van de filosofie, maar is ook zelf het product van verbergen, dieldwerk. Zijn jullie het daarmee eens?"

Hans: "Ik weet niet of het meer een kwestie van denken is. Het is vooral dat je even stilstaat bij een gedicht. De meeste mensen merken het op, maar zijn het daarna meestal weer vergeten. Als je schrijft, probeer je een heel kort moment uit

'Soms zijn er twaalf versies nodig voor een gedicht'

te rekken, vanuit verschillende hoeken te bekijken. Zo maak je het moment voelbaar." Monique: "Volgens mij werkt het niet als je heel hard over iets na gaat denken. Je moet jezelf juist leeg maken. Door goed te kijken en te luisteren, komen er allerlei ideeën bij je op. Ook kinderen kunnen vaak mooie dingen zeggen. Wat dat betreft zijn we erg schatplichtig aan onze dochter Imme. Uitspraken van haar als 'kilometer' voor het woord 'weegschaal' en 'gesmolten poep' zijn in onze eerste bundel *Daar komt de tijger* terechtgekomen. Ook haar spel bracht ons op ideeën. Het gedicht *Bibberbillen* uit *Daar komt de tijger* gaat over een kind dat tegen de wasmachine gaat staan, zoals ook Imme deed." Hans: "Imme is nu volwassen, maar gelukkig hebben we nog kleine neefjes en nichtjes en zien we genoeg kinderen tijdens onze schoolbezoeken. Kinderen blijven een inspiratiebron."

Wat zijn jullie plannen voor de toekomst? Komt er bijvoorbeeld nog een vijfde dichtbundel van jullie samen?

Monique: "Die komt er waarschijnlijk wel, maar geen idee wanneer. De komende tijd hebben we het heel druk met het

vertalen van folders voor het Wilhelmina Kinderziekenhuis. De bedoeling is dat daarin behandelingen en onderzoeken voor kinderen vanaf tien jaar en hun ouders duidelijk worden uitgelegd.

Intussen richt Hans zich op de paarden. Hans: "*Het paardenboek*" dat we samen hebben geschreven, is eigenlijk een vooronderzoek voor het verhaal dat ik nu wil gaan schrijven. Philip Hopman, die veel van mijn boeken illustreert, bracht me op het idee toen hij foto's liet zien van een kudde wilde paarden in Spanje. Om me te verdiepen in het gedrag van wilde paarden heb ik een cursus gevolgd bij een man die ook wel een paardenfluisteraar wordt genoemd. Met hem en een groep andere mensen heb ik eens een dag doorgebracht in een kudde van 900 konikpaarden in het natuurgebied de Oostvaardersplassen." Hans kijkt uit naar het schrijven van het boek. En naar verder onderzoek ervoor: een heerlijk ritje door het bos en over de hei. Het leven van een schrijver is zo slecht nog niet...

Over Hans en Monique Hagen

Hans Hagen was leraar Nederlands, speldocent en redacteur van een jeugdtijdschrift voor hij fulltime schrijver werd. Hij kreeg de Gouden Griffel voor *De dans van de drummers* en vier Zilveren Griffels voor: *Het gouden oog*, *Het is nacht, we gaan op jacht*, *De kat en de adelaar* en *Zwaantje en Lolly Londen*. Daarnaast kreeg hij ook drie Vlag en Wimpels, o.a. voor het eerste deel uit de Jubelentje-serie. Verkocht werd bekroond met de Glazen Globe en de Woutertje Pieterse Prijs. De boeken *Koning Gilgamesj* en *Maliff en de wolf* bewerkte Hans met muzikant Erik Karsemeijer tot "Vertellingen in woord en klank", (familie) voorstellingen voor scholen, bibliotheken en theaters.

Met Monique Hagen schreef hij twee prentenboeken: *Banaan* en *De opruimspin*, en vier dichtbundels: *Daar komt de tijger*, *Misschien een olifant*, *Jij bent de liefste* en *Van mij en van jou*. Monique en Hans schreven ook een informatief boek over paarden: *Het paardenboek*. Ze spelen met het idee een tweede deel te schrijven, omdat lang niet alles over paarden in het eerste boek paste.

Boeken van Hans Hagen zijn in elf landen in dertien talen vertaald.

Praktische tips voor poëzie in de klas

Hans en Monique missen bij leraren op de basisschool vaak bezieling als het gaat om poëzie. Wat zouden leerkrachten beter kunnen doen op het gebied van taal en literatuur? Enkele tips van Hans en Monique.

Pabo's

Er is op pabo's vaak weinig aandacht voor taal en literatuur. Toekomstige leerkrachten leren te weinig hoe ze kunnen voorlezen en vertellen, hoe ze kunnen spelen met taal en associatief kunnen werken met gedichten. Heel jammer, want taal is de basis van het onderwijs. Het is belangrijk dat kinderen veel teksten aangeboden krijgen en plezier krijgen in taal.

Spelletjes

Plezier in taal is aan te leren. Als leerkrachten enthousiast worden gemaakt, kunnen zij dat enthousiasme op hun beurt overbrengen op de kinderen. Leerkrachten zouden zichzelf tot doel kunnen stellen om elk jaar bij twee gedichten wat spelletjes te bedenken. Zo kan een hele verzameling lesideeën worden opgebouwd. Het kan heel simpel zijn. Tijdens onze schoolbezoeken laten we kinderen bijvoorbeeld onderzoeken of het echt waar is wat er staat in het gedicht *Heel dichtbij*: 'ik

zie lichtjes in je ogen / kom eens heel dichtbij / ik zie mij // je ogen zijn twee spiegeltjes / zie jij het ook bij mij'

Voorlezen

Leerkrachten moeten vooral veel voorlezen. Elke dag minstens een kwartier. En de bibliotheek moet een speeltuin zijn. Het is bijvoorbeeld leuk als oudere kinderen helpen bij het uitlezen van boeken en aan jongere kinderen voorlezen.

Boekbesprekingen, schrijversbezoeken en ouderavonden

Hans en Monique komen tijdens hun schoolbezoeken heel inspirerende voorbeelden tegen. Het werkt het best als verschillende activiteiten op elkaar inhaken. De Oscar Romeroschool in Rotterdam doet bijvoorbeeld structureel in alle groepen aan leesbevordering. Van jongs af aan is er veel aandacht voor boeken. Kleuters doen al op hun niveau een boekbespreking door een favoriet boek mee te brengen en aan de klas te laten zien. En alle groepen krijgen bezoek van een schrijver. In de loop van de jaren zijn er al meer dan honderd schrijvers geweest. Hun foto's hangen op de school in een portretgalerij. Leuk is ook als schrijvers niet alleen in de klas, maar ook op ouderavonden komen. Zo krijgen ook de ouders de smaak van kinderboeken te pakken en kunnen ze met hun kinderen over de boeken praten.